

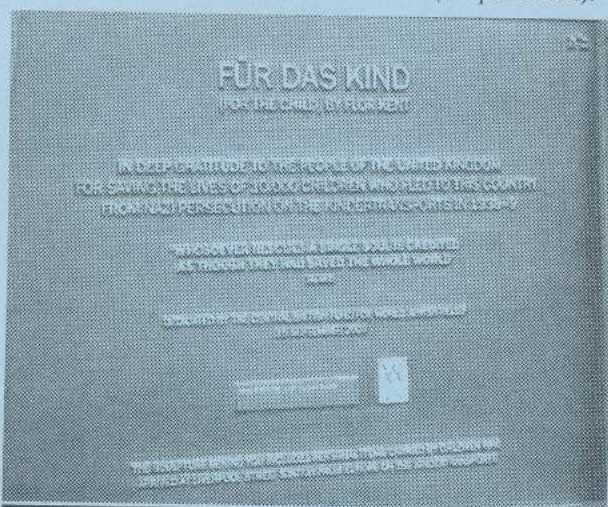
Hur det kändes att plötsligt få en ny syster att vara snäll mot

Har vi någonsin frågat våra svenska "syskon" hur det kändes för dem att få ett "stackars" finskt barn hem till sig, ett barn som med sin blotta närvaro krävde föräldrarnas uppmärksamhet och omsorger?

Sidorna 8-9!

Det var lättare sagt än gjort att vara snäll mot Seija, skriver Sigun Melander (t v på bilden).

Kindertransport inviger minnesmärke i London

Ungefär 10 000 judiska barn räddades undan nazisternas förföljelser i Tyskland, Tjeckoslovakien och Österrike åren 1938-1939. De kom med Kindertransport till England.

Nu har de avtäckt ett monument till minne av räddningen på Liverpool Street Station i London. En prisbelönt film-dokumentär har visats i svensk TV i år, "Into the Arms of Strangers".

En dokumentär om finska krigsbarn har nyss haft premiär och fått mycket beröm. Den visas förkortad i svensk TV den 6 december!

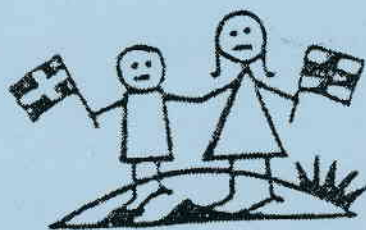
Sid 13 och Sista!

Viktigt meddelande om utgivningen av MedlemsNytt

Det ekonomiska läget för Riksförbundet Finska Krigsbarn är så besvärligt att styrelsen beslutat om extra utdebitering för att klara utgivningen under nästa år.

Sidan 5!

Riksförbundet
Finska krigsbarn

Från redaktionen

Vi har genom åren presenterat mängder av enskilda krigsbarnsöden, men aldrig någonsin om hur de svenska värdfamiljerna uppfattade sin insats.

Det är med särskild glädje som vi äntligen kan publicera en berättelse "från andra sidan", det vill säga ur de svenska mottagarfamiljernas perspektiv.

Det finns inte så många fosterföräldrar kvar i livet som kan berätta. Men "bröder" och "systrar" finns det.

Sigun Melanders "uppgörelse" med sina känslor när hon plötsligt fick en "syster" som hon skulle "vara snäll" mot visar en sida av krigsbarnsverksamheten som knappast uppmärksammats tidigare.

Den antologi som vi arbetat med i flera år ser ut att äntligen bli tryckt. Sedan får vi ägna våra krafter åt nästa stora projekt: krigsbarnsmonument i Haparanda.

Det finns bara ett minnesmärke över krigsbarnen i Sverige: minnesreliefen på Skeppsbron i Stockholm. Nu ska det bli en "rejäl" sak i Haparanda. Men finansieringen återstår att lösa.

Vi finska krigsbarn i Sverige är inte ensamma om problemet. I England skickades cirka tre och en halv miljoner (!!!) barn bort från storstäderna ut till landsbygden eller utomlands. Nu arbetar The Evacuees Reunion Association (ERA) på att åstadkomma någon form av minnesmärke för att påminna eftervärlden om den stora evakueringen.

De cirka 10 000 judiska barn som räddades till England före kriget via Kindertransport har nyligen invigt ett monument på Liverpool Street Station, bekostat av sponsorer, enskilda och insamlingar.

Under kriget evakuerades den brittiska kolonin Gibraltar (på Spaniens sydspets). Befolkningen sändes sluttigen till England, framför allt till London, trots att huvudstaden utsattes för ideliga bombningar. Nu har ett monument invigts i Gibraltar – staten har stått för fiolerna!

Kan vi hoppas på bidrag till Haparanda-monumentet – från Sverige eller Finland?

För övrigt kan jag hålla med "Gubbstruten" i DN (19 okt 2003): De som kan le åt elände har glada dagar!

Sköt om er!

Kai Rosnell, chefredaktör

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i november 2003.

I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Sylvi tar igen på gamla dar vad hon förlorat	4
Ställ ut konst i Oskarshamn	4
Viktigt meddelande om tidningens utgivning	5
Lindring av avgiften?	5
Syskonen Koivisto	6
Haparanda-projektet	7
En ö i havet	7
Inte så lätt att "vara snäll"	8-9
Ania Monahof	10
Englands "evacuees"	11
Sinikka trotsar ödet	12
Inbjudan till seminarium	12
Sotalapset, Erja Damuerts film	13
Debatt, efterlysningar m m	14
På gång i lokalföreningarna, RFK-info	15
Kindertransport-monument i London	16

Meddela adressändring om du flyttar!

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av mars 2004. Deadline 20 februari. Därefter i början av juni, september och december.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 80:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 10 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Leila Ulvemo, ansvarig utgivare, Lilla Köpmang. 4, 572 30 Oskarshamn. Tel 0491-77403 E-post:

leila@ulvemo.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: kai.rosnell@home.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post:

gui.sture@bredband.net

Jorma Enochsson, Vitsippev. 16, 243 39 Höör. Tel 0413-25827. E-post: enochsson@hem.utfors.se

Vieno Mårtensson, Porfyrv. 20, 542 31 Mariestad. Tel 0501-10790. E-post:

tordmartensson@hotmail.com

— Ordföranden har ordet: —

Oskarshamn, november 2003.

Krigsbarnsvänner!

Verksamhetsåret närmar sig sitt slut och julfesterna avlöser varandra. Skönt att med den stigande åldern kunna inse, att man inte måste göra allt som man gjorde förr. Dessutom ser ju inte familjebilden ut som den gjorde. Det är vi, krigsbarnen, som är de gamla i slakten och kanske är det dags att låta nästa generation ta över alla bestyren inför storhelgerna.

I lokalföreningarna håller man också på med julfester eller firar Finlands självständighet.

MedlemsNytt

Vi måste inför nästa år be medlemmarna betala lite extra för att täcka tryckkostnaderna för MedlemsNytt. Tyvärr togs inte detta upp på årsmötet i år. Det finns ett gammalt beslut från 1998 att MN ska ingå i medlemsavgiften. Ja, det kan den göra, om man tar ut rätt belopp i avgift.

Alternativet till att inte ta ut extra avgift nästa år är att inte ge ut tidningen alls före årsmötet i maj. Som jag förstått, vill de flesta ha tidningen. Lokalföreningarna kommer att ta en **extradebitering** som del av tryck- och portokostnaden. Sista februari ska alla inbetalningar vara redovisade till vår kassör Pertti Lundin i riksförbundet. Alltså gäller det att betala sin medlemsavgift under januari-februari.

Antologin, boken med 30 krigsbarns berättelser.

är äntligen på väg till tryckning. Avtalen är undertecknade. Det blev ett tryckeri i Baltikum. Två av medlemmarna har privat lånat pengar till tryckningen. När boken kommer förväntar jag mig aktivt säljarstöd av lokalföreningarna. Ingen kan ensam ta hand om 1000 böcker och skicka till beställare. Kai Rosnell står som mottagare för hela sändningen.

Lokalföreningarna bör snarast ha klart hur många exemplar de kan sälja. Det ska bli spännande att få läsa trettio olika berättelser skrivna av oss som blev kvar i Sverige eller återvände hit senare. Antologin blir en fin ge-bortgåva till våra barn och vänner. Jag har läst Pentti Käppis bakgrundshistoria till barnflyttningen. Det var ju redan känt i England, att barn skulle ta skada av separationen från föräldrarna. Ändå tilläts den enorma mängden barn separeras från sina mödrar till en annan kultur, ett annat språk och land. Vår uppgift med facit i hand borde vara självklar: *förhindra att det upprepas*. Berätta!

Riksförbundet kan också ge en bok i stället för andra gåvor vid uppvakningar. Vi förväntar oss att även våra vänner i Finland köper och läser den.

Internationellt samarbete

Under verksamhetsåret har vi också förankrat både **Finnska Krigsbarn i Norden** och **Interfew** hos förbundets styrelse. Båda föreningarna har tillkommit för att bredda verksamheterna internationellt och för att kunna söka gemensamma bidrag till forskning och monument. Vår repre-

sentant i den nordiska organisationen är Leila Ulvemo och i den internationella Doris/Gui Emanuelsson.

Seminarium

Jag vill nu gå vidare och plocka fram olika teman. Jag tänker återkomma till rehabilitering av krigsbarn. Under **seminariet på Finlands Ambassad** i mars kommer den frågan att vara aktuell. Omsorgsminister Liisa Hyssälä, som är ansvarig minister i Finland, deltar i seminariet. Det gäller för oss att förklara vad vi menar och hur vi tycker att det gått för oss. Har barnflyttningen påverkat oss och i så fall hur? Har det faktum att vi lever i Sverige påverkat oss? Hur mycket finskt har vi kvar? Hur har det påverkat våra svenska barn?

Det finns även en annan sida: våra mottagarfamiljer och de svenska syskonen. Hur var det för våra svenska familjer att skicka tillbaka små barn som de lärt känna och älska? Hur var det att "bli med ett finskt barn" utan att det var planerat? Hur ser de på oss idag? Jag ser gärna att det blir forskning om detta.

Som föredragshållare får vi professor Singa Sandelin Benkö från Helsingfors.

Temat blir: Varför är jag i Sverige? Ann-Maj Danielsen samlar in våra svar på frågan och sammanställer. Detta blir diskussionsunderlag. Det finns en uppfattning om varför vi lever i Sverige och inte i Finland. Nu har vi möjligheten att själva tala om just vårt eget skäl till att vi stannat eller återkommit. Hjälpa oss genom att svara!

Armémuseum i Stockholm

Vi deltar i Armémuseums utställning "Barn i krig – krigsbarn – barnsoldater" under tiden 25 mars–14 april 2004. Mer information hos Stockholmsföreningens ordförande Doris Emanuelsson.

Det är bra att vi syns i dessa sammanhang.

Dubbelt medborgarskap

Vi håller på att få lite upprättelse för kränkningen vi kände när priset för **finskt medborgarskap** höjdes till 300 euro. Vår protest har givit eko. Den ansvariga ministern, en riksdagsledamot via motion och Utlandsfinländarparlamentets presidium jobbar med frågan. Ordföranden i den finska centralorganisationen, Taisto Vihavainen, har engagerat sig och påtalat missförhållandet ända fram till Presidenten. Det kan bli så att vi får en positiv särbehandling. Detta blir klart under året. Kanske kan vi godta det som en liten ursäkt för det som skedde!

Avvakta med att återta ditt finska medborgarskap.

Tack alla som deltagit i våra aktiviteter under det gångna verksamhetsåret!

Välkomna, alla nya medlemmar!
God Jul och Gott Nytt
År 2004!

Sylvi tar igen på "gamla" dar det hon missade i ungdomen

- Nu ska jag dansa!

Sylvi Hämäläinen, född 1934, försöker ta igen de fröjder hon missat under alla år.

Hon gör det bästa av livet nu på äldre dar. Det gör hon genom att visa sig, mycket.

- Jag agerar som statist i filmer och såpor. Det är roligt. Jag får en hundralapp per gång - och god mat!

Sylvi har synts i bl a "Livet är en schlager", i "Rederiet" några gånger, och i "Tre Kronor". Hon ställer upp med kort varsel.

En vecka i isen

Nu mera bor hon ensam i Stockholm. Hon har varit skild i 22 år, har en dotter och tre barnbarn.

Ett lyckligt liv?

Knappast. Snarare ett hårt liv.

- Jag kom till Sverige vintern 1942 med Wellamo, båten satt fast i isen en vecka, minns hon.

- Sen bodde jag i fyra fosterhem. Först hos två gamla lärarinnor i Linköping - där fick jag skäll för att jag inte förstod vad dom sa. Sedan hos en familj med två pojkar - jag fick skulden för allt rackartyg de hittade på. Den tredje familjen ville ha en pojke, jag var fel sort.

Nu bär vingarna

Vistelsen där blev cirka ett halvår. Sedan kom Sylvi till en familj med tre egna barn.

- Där bodde jag i tre omgångar tills jag blev 15 år. Då fick jag resa tillbaka till Finland, gick sista skolåret och fortsättningsskolan där, konfirmerades.

Hon kom åter till Sverige, började arbeta som sjukvårdsbiträde, fick bo i en personalbostad.

- Tredje resan till Sverige följde min lillebror Alpo med, han var fem år då. Han hamnade i en annan familj, men jag fick träffa honom ibland. Han blev senare adopterad, fick studera, blev lärare, adjunkt. Dom tyckte han var "bättre" på något sätt.

Sylvi fick inte studera fast hon ville utbildas sig.

- "Man ska inte flyga högre än

Sylvi Hämäläinen ställer upp med kort varsel när det gäller att medverka som statist i filmer och "såpor".
Foto: Kai Rosnell

vingarna bär", sa dom till mig. Dom sa att jag skulle bli hembiträde.

Inte fin nog?

Man spårar ett sting av bitterhet i rösten. Sylvi bekräftar:

- Jag tycker det var orättvist. Mest besviken är jag för att jag inte ens blev bjuden på Alpos studentskiva. Och inte till hans bröllop heller. Jag ansågs bara vara en arbetare, hade gift mig då. Men vi är födda och uppvuxna i samma lilla stuga i Loimaa, alla syskon. Vi andra har ju bjudit alla syskon på våra bröllop...

Sylvi har kontakt med sin bror emellanåt.

- Han blir glad när jag ringer...

Sylvi förstörde ryggen genom alla lyften på sjukhuset - dagens lyfttekniska finesser fanns inte då.

Hon trivs bra med sitt nuvarande "jobb". Fast det kan också vara påfrestande ibland:

- Dom skulle spela in en dansbanscenen. Vi fick stå ute i en tunn klänning i timmar fast det var minusgrader.

För Sylvi är det en dubbel njutning: först att vara med, sen att se det färdiga resultatet.

Kai Rosnell

Vill du ställa ut din konst i Oskarshamn?

I samband med riksförbundets årsmöte i Oskarshamn den 7 - 9 maj 2004 ordnas en konst- och hantverksutställning i Oskarshamns Kulturhus, Forum.

Konsthallen är bokad till er alla som har konst, hantverk, handarbeten m.m. att visa. Tanken är att

samla alla våra kunniga krigsbarns alster från hela landet för visning.

Det finns redan anmälningar om att ställa ut tavlor, textilkonst, slöjdarbeten m.m.

Du som vill delta måste kontakta Eila Wictorzon, 0491-13738, e-post eila@wictorzon.com eller Helmi Eriksson, 0491-13802.

En 50-lapp extra för tidningen enda sättet klara utgivningen

Till alla medlemmar i lokala krigsbarnsföreningar!

MedlemsNytt upphör att ingå kostnadsfritt i medlemsavgiften från den 1 januari 2004. Styrelsen har beslutat, att alla som under 2004 vill ha tidningen, betalar in **en stödavgift** om 50 kronor. Det är inte en ny prenumerationsavgift. Det är ett försök att rädda vår tidning under 2004.

Din lokalförening debiterar både medlemsavgiften och tillägget på 50 kronor. Det går alltså inte att

bara skicka in 50 kronor. Lokalföreningen redovisar under februari månad alla som betalat 50 kronor extra. MedlemsNytt skickas till dem.

Ansvaret ligger alltså hos Dig och Din lokala kassör. Redovisningen sker till förbundet senast sista februari.

Vi har en överenskommelse att lokalföreningarna skickar ut inbetalningskortet till medlemmarna under december 2003. Du har ett par månader på dig att betala.

Tryckningen av MN hade under 2002 höjts med över 200% och portot

fördubblats.

Hoppas du finner MedlemsNytt så intressant, att du stöder tryckningen med 50 kronor.

Chefredaktören gör ett enormt arbete utan ersättning. Tack, Kai!

Leila Ulvemo

Ordförande i Riksförbundet
Ansvarig utgivare för
MedlemsNytt

Lindring av expeditionsavgiften ställs i utsikt "för vissa grupper"

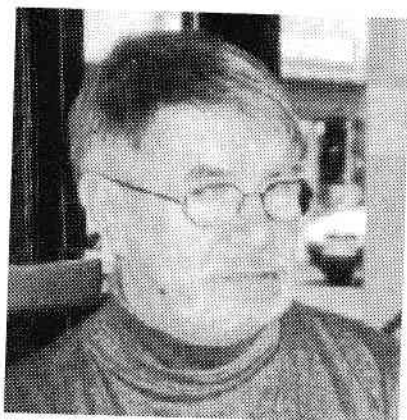
De kraftiga protesterna mot den oskäliga avgiften – 300 euro – för att återfå sitt finska medborgarskap har fått viss effekt.

Det är främst protesten från oss krigsbarn, RFK, som nu fått inrikesministeriet att undersöka om det går att ändra.

Vi har fått draghjälp.

Finländare i Australien har reagerat kraftigt mot den höga avgiften, bl a genom många insändare i tidningarna.

Utlandsfinländarparlamentets

Taisto Vihavainen har uppvaktat Finlands inrikesminister och fått en viss respons.

presidium tog upp frågan vid sitt oktobermöte och uppvaktade då inrikesministeriets kanslichef **Ritva Viljanen**.

En lindring ställdes i utsikt "för vissa grupper".

Vilken grupp kan vara mer aktuell än krigsbarnen?

Riksdagsman **Tuija Nurmi** (mod) har i en lagmotion (30 sept 2003) krävt en ändring av den nya lagen så att vi krigsbarn skulle beviljas dubbelt medborgarskap utan avgift.

Rajamäki intresserad

Vi kanske ska sätta mera hopp till inrikesministern **Kari Rajamäki**, som uppvaktades personligen av **Taisto Vihavainen**, ordförande för krigsbarnens centralförbund i Finland.

– Han var mycket intresserad av frågan och ville veta hur det praktiskt kunde gå till, berättar Taisto.

– Svaret var enkelt: man kan ju bevisa sin status som krigsbarn genom dokument från Socialministeriets barnflyttningsskommitté, eller Riksarkivet i Stockholm.

Inte presidentens bord

Vihavainen gjorde även president **Tarja Halonen** uppmärksam på problemet. Han fick i alla fall svar på sitt brev:

att presidenten inte kan lägga sig i ett sådant ärende, men att brevet vidarebefordrats till inrikesministeriet.

Dubbel påtryckning på inrikesministern alltså.

Redan i juni sa riksdagens talman Paavo Lipponen på direkt fråga att "avgiften kan komma att sänkas".

Bara en tiondel

I mitten av september hade 831 personer ansökt om att återfå sitt finska medborgarskap. Finlands ambassad hade fått knappt 200 ansökningar, vilket är ungefär en tiondel av den väntade anstormningen.

Så uppmaningen till alla krigsbarn som vill återfå det finska medborgarskapet blir: Avvakta!

Jag är övertygad om att våra protester ger resultat.

Kai Rosnell

PS. RFK:s protest sändes till Inrikesministeriet och Utlänningsverket, kopior till Finlands statsminister, riksdagens talman, Utlandsfinländarparlamentet och Finlands ambassad i Stockholm. Något direkt svar från dessa myndigheter eller organisationer har inte nått oss.

En e-post-förfrågan till Tuija Nurmi har heller inte besvarats.

Oiva Bengtsson och Lena Karlsson intill de porträtt som systersonen Vesa Aaltonen (mitten) byggt sin fotoutställning omkring. Foto: Kai Rosnell

Utställningsobjekt - hur känns det?

Lena Karlsson i Vinberg, **Oiva Bengtsson** i Falkenberg.

Två av de tusentals finska barn som kom till Halland under kriget.

De två blev kvar i Sverige, deras äldre syster **Lahja** återvände efter ett par år.

Nu har de blivit smått kändisar hemmavid. De är "huvudpersoner" i den utställning, "Bröder och systrar", som deras systerson **Vesa Aaltonen** visat dels på Kulturhuset i Stockholm i somras, dels på Falkenbergs museum i höst.

Gamla foton och nya

Utställningen handlar om familjen Koivisto i Björneborg som splittrades under kriget. Tre av de sju barnen sändes till Sverige, modern dog i tbc, det yngsta barnet hamnade i fosterhem och adopterades bort.

Lahjas son Vesa är framstående fotograf och ville dokumentera familjens öde. Han fann en mängd gamla foton i föräldrahemmet och har ordnat dem, tillsammans med sina egna porträtt på morbröderna och mosterna.

När utställningen visades i Stockholm klagade jag över att det inte fanns någon förklarande text i anslutning till bilderna (se MN nr 3/2003). Museet i Falkenberg löste problemet genom att

placera ut ett faktablad i lokalen, plus ett par tidningsartiklar (Hallands-Posten och Hallands Nyheter, 6 sept), som återger familjens historia.

Hur känns det att vara huvudpersoner på det här sättet?

– Det var mäktigt, men enbart positivt, svarar Oiva som var fyra år gammal när han kom till en uppsamlingsplats i Vinberg.

Vaga minnen

Han har fortfarande vaga minnesbilder från den händelsen, när folk kom dit för att hämta hem ett finskt barn.

Han och Lena kom samtidigt, storasyster Lahja en tid senare.

– Det var roligt med utställningen, jättetrevligt, så mycket folk, så mycket uppmärksamhet, svarar Lena som var tre år när hon kom. Hon har inga minnen alls av ankomsten.

– Lite chockad blev jag när jag såg bilden av oss på förstasidan i tidningen (Hallands Nyheter).

Bland publiken på vernissagen (söndag 7 sept) fanns förre statsministern **Ingvar Carlsson**. Så visst känner våra politiker till fenomenet krigsbarn.

Både Oiva och Lena har haft det bra i Sverige. De har haft kontakt med sin familj i Finland genom åren, genom

brev och egna besök. På senare år har syskon och syskonbarn, framför allt Vesa Aaltonen, ofta kommit på besök till Halland.

Ingen hemlängtan

– Jag är rotad här, har inte längtat tillbaka hem någon gång, säger Lena.

– Klart man har tänkt på hur det hade kunnat bli, funderar Oiva försiktigt.

Sju syskon Koivisto, och man ser hur lika de är: samma kraftiga robusta ansikten, samma stadiga säkra blick. Men med ett undantag: lillebror **Heikki** skiljer sig markant från de övriga, både i den skygga blicken och utseendet i övrigt.

Oiva bekräftar iakttagelsen:

– Han har alltid känt sig lite utanför familjen, han blev ju bortadopterad.

Kai Rosnell

En koll i Riksarkivet visar att Oiva och Lena kom till Sverige redan 8-9 juni 1941, den andra sändningen av "sommarbarn" – de skulle bara stanna någon månad. Lahja kom i april 1942 och återvände med tåg 29 juni 1943, samma transport som jag själv! Jag minns henne inte: vi var cirka 500 barn med det tåget.

K.R.

Åtta förslag till Haparanda-monument

– Överraskande många konstnärer har visat intresse för vår idé om ett krigsbarnsmonument som ska stå vid gränsen i Haparanda, och som ska avtäckas den 27 april 2005.

Det säger Pirkko Ahlin, initiativtagare och ledare för Haparandaprojektet.

Den 27 april är det på dagen 60 år sedan de sista tyskarna lämnade Finska Lappland och kriget var över för Finlands del.

Bara krigsbarn tävlade

Åtta tävlingsbidrag hade inkommit fram till den sista oktober som var tidsgränsen. Enligt Pirkko Ahlin är detta bevis på att tävlingen verkligen rönt stort intresse bland krigsbarnen. Det krävdes nämligen att de tävlande har krigsbarnsbakgrund, vilket uteslöt övriga konstnärer.

– De flesta av oss reste med tåg

från Karelen, Helsingfors, Åbo, och andra städer i Finland, säger hon. Vi steg på tåget under den långa och farliga resan, för att ensamma eller i syskongrupper komma till samma slutstation, Haparanda.

Platsen självklar

Därför är Haparanda en självklar plats för ett krigsbarnsmonument. Där lämnade vi vårt fosterland och mötte Sverige.

Avtäckandet av krigsbarnsmonumentet 2005 sker under stora festligheter. Temat blir: "Krigsveteraner och Krigsbarn möts" ty den 27 april är också nationell krigsveterandag i Finland och veteranerna samlas i Haparanda för att fira 60-årsdagen av freden.

Haparandaprojektet sker i samarbete mellan RFK, Riksförbundet Finska Krigsbarn i Sverige, och Central-

förbundet för Krigsbarnsföreningar i Finland, SSK, samt med Haparanda och Torneå kommuner.

Tävlingsjuryn

består av:

Konsthistoriker, professor Leena Peltola, Helsingfors

Intendent Katriina Pietilä-Juntura, Torneå

Arkitekt Matti Porkka, Torneå, Länskonstnär Florian Kynman,

Umeå

Kulturchef Tapio Salo, Haparanda
Forskare Pertti Kavén, Helsingfors
Projektledare Pirkko Ahlin, Karlstad.

Vinnande förslag presenteras senare.

Det bör kanske påpekas att finansieringen av projektet ännu inte är klar.

Om judiska krigsbarn på en ö i havet

Annika Thor, känd författare till ungdomsböcker, var nominerad till Augustpriset för sin bok "En ö i havet". Hon har bl.a. fått Astrid Lindgren-priset år 2000.

Annika Thor är nu aktuell i TV med dramaserien "En ö i havet" som bygger på hennes fyra böcker om syskonen Steffi och Nelli, två judiska barn som lämnade Wien sommaren 1939, just innan andra världskriget bröt ut. De skulle bara stanna några månader i Sverige.

Situationen är inte obekant för oss finska krigsbarn!

Steffi och Nelli kom från en välbärgad familj – fadern var läkare. De hamnade hos ganska fattiga fiskarfamiljer.

Steffi fick lära sig att äta både fläsk och sill, mat som fanns att tillgå.

Steffi och Nelli är uppiktade personer men böckerna bygger på berättelser som Annika Thor hört av personer som var med och kom att bo på öarna i Göteborgs skärgård från 1939 till krigsslutet.

Människorna på dessa öar är mest schartauaner eller frikyrkliga – Pingstkyrkan har starkt fäste här. Både tant Alma och tant Märta tillhör Pingst-

kyrkan och för dem är det naturligt att Steffi och Nelli också skall göra det. Barnen får anpassa sig efter de vuxna. Nelli får bo hos tant Alma och Steffi hos system tant Märta, trots att de blivit lovade att få bo i samma familj. Även för oss finska krigsbarn hände det ofta att syskon skildes åt.

500 judiska barn kom till Sverige.

Annika Thor har på ett mycket övertygande sätt berättat om dessa flickor, deras känslor att vara skilda från sina föräldrar, och deras förhoppningar att snart återförenas med dem.

När det inte gick hoppades föräldrarna få komma till Sverige för att senare emigrera till Amerika med flickorna. Sverige tog knappast emot några judar, och inget annat land heller.

Pappan överlevde men som flyktning skulle han inte få praktisera som läkare i Sverige så han väljer Amerika.

Flickorna reser med Gripsholm, en av Svenska Amerika Linien's båtar, och förenas med sin pappa utanför Englands sydkust. Tant Märta, som till det yttre är mycket barsk men som har ett gott hjärta, säger att även om Steffi åker till Amerika så vet hon att Steffi

kommer att tänka på henne och farbror Evert.

Vi barn från Finland har också alltid haft någon att tänka på, dem som vi var tvungna att lämna.

I en av böckerna skildrar Annika Thor hur det var när Steffi önskade börja på läroverket för att ta studenten och senare studera medicin.

Diskussionen kunde varit min egen. Att börja realskolan var självklart för mig men att sedan fortsätta på läroverket var inte lika givet. Visserligen var det ingen som sa till mig att jag inte behövde högre studier för "jag skulle ju ändå gifta mig och bli hemmafru", men om jag efter realexamen blev småskolelärarinna eller sjuksköterska så blev jag klar för yrkeslivet relativt snart.

Det var inte alls självklart att flickor skulle ta studenten fastän vi var inne på 1950-talet, men det tycktes vara "självklart" att vi finska flickor skulle ha ett vårdande yrke!

Dramaserien i TV bygger på alla fyra böckerna, "En ö i havet", "Näckrosdämmen", "Havets djup" och "Öppet hav".

Vieno Mårtensson

Hur känns det för ett svenskt barn när det plötsligt kommer en främmande flicka till familjen, ett barn som man inte kan tala med men som man väntas leka med och "vara snäll" emot?

Sigun Melander var sex år och äldsta barnet i familjen när Seija från Finland kom till hennes hem i Småland.

Nu, mer än 60 år efteråt, analyserar hon sina känslor.

Sigun Melander har varit lärare och journalist. Foto: Kai Rosnell

”Vara snäll mot Seija lättare sagt än gjort”

Seija lärde mig räkna till tio på finska och kallade min lillebror för "Tomas poika pikkunen".

Seija var hur snäll som helst. Men inte jag.

Hon damp ner i vår småländska familj med sitt främmande språk och blyga sätt. Värdskapet kändes spännande och ansvarsfullt till en början.

Men jag var inte förberedd för alla dubbla känslor och såg henne snart som konkurrent. Jag var nog riktigt stygg mot Seija.

Seija kom som krigsbarn till oss i Älmhult 1942, när jag var sex år. Seija var i min ålder och stannade hos oss ett halvår.

Innan hon kom fick jag veta att det

var synd om henne, att hon varit med i kriget och skulle ligga i vår barnkammare.

Vi måste vara snälla mot henne, sa mamma. Jag skulle leka med henne, hon skulle vara som en av oss i familjen.

Otillåtna känslor

Jag höll hårt i min docka, delade inte med mig av någonting och ville hellre leka med min bästis. Det var inte lätt att vara så snäll som mamma förväntade sig av mig.

Egentligen minns jag inte så

Samhörighet med Finland – men lojalitetskonflikter

forts från föregående sida

mycket från tiden med Seija annat än en mängd otillåtna känslor, som man inte fick ha mot ett stackars krigsbarn. De vuxna förstod nog dessa motstridiga känslor men hanterade dem som brist på mognad eller rent av som olydnad.

Att se något ur barnets perspektiv och förhålla sig till det var knappast aktuellt för 40-talets föräldrar.

Vad minns Seija? Hur hade hon det i vår familj? Efter hennes sex månader hos oss har jag inte haft någon kontakt med henne.

Jag ställde till bråk

Jag klandrar inte mina föräldrar för att de tog ett krigsbarn. Tvärtom – jag var stolt över det. De ville dela med sig och var kända som kloka och empatiska människor. Många andra i deras bekantskapskrets hade också krigsbarn.

Men min lillasyster och jag var inte förberedda. Jag, som var äldst i syskonskaran, klarade inte av att vara både lekkamrat och halvsyster till någon jag inte kände och som inte talade svenska och som dessutom konkurrerade om mina leksaker och de vuxnas uppmärksamhet. Det var en orimligt svår uppgift och jag hade behövt hjälp.

Jag ställde till bråk och fick skäll för det och kände mig riktigt usel.

Civilkurage

Ibland stod jag dock på Seijas sida – vid matbordet, där hon särbehandlades med socker och grädde. Hon skulle ju äta upp sig men ville inte ha allt som erbjöds. Då hejade jag på Seija.

Bilderna på detta uppslag (och bilden på första sidan) är kopierade från en amatörfilm från våren 1942. På bilden till vänster står Seija längst till höger, avvaktande på lite avstånd från Sigun som krampaktigt håller sin docka. Lillasyster Annika tittar fram i sin kaninmossa, och pappa Bertil Arvidsson letar i fjolårsgräset efter murklor, eller möjligen de första vitsipporna.

Seija lärde oss säga "Tomas poika pikkunen". Här står hon bakom sin favorit lillebror Tomas, åtta månader. Och så Sigun med sin rosett. Lillebror Tomas blev med tiden deckarförfattare, upphovsman till bl a de filmatiserade Enkelstöten och Dubbelstöten.

Jag tog parti för Leevi också, ett finskt utmärkt krigsbarn som bodde i våningen över oss. Han tvingades äta det fetaste på fett fläsk och fick ett raseriutbrott. "Höjden av otacksamhet", hörde jag hans värdmamma säga.

Då tog jag Leevi högljutt i försvar, ett utslag av civilkurage som inte gillades i huset.

Intrång, konkurrens

I diskussionen om krigsbarnstiden hör man sällan om hur barnen i värdfamiljerna uppfattade de finska gästerna. Man fick en ny kompis, nya spännande inblickar i ett annat land, lärde sig att tackla olikheter etc. Men många måste också som jag ha upplevt känslorna av intrång, konkurrens och svek, och spelat ut dem.

Jag hann aldrig prata med mamma och pappa om deras tid som krigsbarnsföräldrar. De dog långt innan jag börjat fundera över min barndom.

Vad gjorde föräldrarna?

Var de inte alls beredda på de lojalitetskonflikter som kan uppstå med ett främmande barn i en syskongrupp? Och vad gjorde de för att underlätta relationerna? Kanske gjorde de mycket mer än jag minns.

Halvåret med Seija lärde mig mycket. När jag stod med mamma och packade julpaket till Finland var jag glad över tanken på Seija. Hon gav mig känslan av samhörighet med Finland och finnarna som jag haft sedan dess.

Jag lärde mig också en del om snällhetens kluvna väsen, om skuld och rättfärdigande, om den goda viljan och dess många avigsidor.

Men det skulle dröja länge innan jag hade ord för denna kunskap.

Sigun Melander

Doris möter Ania Monahof

Skakande berättelser om flykt och nöd

Ania Monahof har skrivit sex böcker. Den första "Genom graniten" gav henne Samfundet De Nios litteraturpris 1988.

Följande böcker "Mot stjärnorna" och "Tillflykten" bildar en trilogi med första boken.

Hon skrev dem dels för att avbörda sig sina minnen, dels för att visa hur barnen får lida genom den grymhet och nöd som följer i krigets spår.

Ett stråk av värme

Att man alls orkar läsa hennes djupt skakande böcker om svält och lidande beror nog mycket på att genom alla böcker finns ett stråk av värme och kärleksfull familjesammanhållning.

Morfar förvisas och ses aldrig igen. Likaså försvinner pappa ut i kriget. Ingen vet var hans grav är.

Men, livet måste gå vidare. Det hänger på en skör tråd.

I vissa lägen tog man farväl av varandra på kvällen då man inte visste vilka som inte skulle leva nästa dag!

Det var under den värsta svälten då livsgnistan tappats och döden kunde ses som en befriare.

Mardrömmar

Flykten från Ryssland till Estland och vidare till Finland är en berättelse om skräck och våld, parat med ohyggliga minnesbilder.

Men där fanns också uppoffrande hjälp. Ibland från helt oväntat håll. En brödkant från någon, ett plagg att hålla kylan borta.

De flesta i familjen överlever men till priset av trauman och mardrömmar för resten av livet.

Öppen båt i vinterstorm

Familjen får inbjudan att komma till Finland. Efter två år där kräver Sovjetunionen tillbaka sina medborgare i utbyte mot finska krigsfångar.

Änjo bestutar de då att fly, denna gång till Sverige. Tre båtar med flyktingar lämnar Raumo 18 januari 1945 under fruktansvärd storm i öppen båt

och med endast en presenning över sig mot kylan. Vågorna sköljde över dem och bildade ett "pansar av is" på ryggen!

Endast en av båtarna lyckades nå hamn. De övriga omkom, de flesta var barn!

Ania, 16 år, med familj kommer till Gävle. De håller ihop med en grupp finländare/estländare. Alla arbetar och hjälps åt.

Ania som är äldst arbetar med allt för att försörja sig och familjen, t.ex. inom sjukvård, som hårfrisörska, i textilindustri och senare som reseledare.

Mobergs Småland lockar

Hon läser mycket, bl a Mobergs "Utvandrarna" och "Invandrarna". Hon blir fascinerad av beskrivningen av Småland och beslutar sig efter ett misslyckat äktenskap att flytta dit med sin dotter (modern hade dött när barnbarnet var två år).

Väl där blir känslan av övergivenhet och ensamhet svår. Det som till slut lättade var att hon började skriva om sina upplevelser.

Bonniers förlag gav henne kontrakt och första boken "Genom graniten" kom ut 1987.

Trygghet?

Ania kunde aldrig skaffa den utbildning hon önskat då hon hade ansvar för sin bror och en kusin. Hon hjälpte dem så de kunde få sina akademiska utbildningar.

Familjen tryckte på att hon skulle gifta sig, den tidens trygghet för kvinnorna att bli försörjda.

Det blev med tiden tre äktenskap, det första i ungdomlig yra, där maken, en ung yrkesmilitär, visade sig vara mer intresserad av att fests än att leva familjeliv.

En tvillingsjäl

Äktenskap nr två var med en man som hon upplevde som en tvillingsjäl, men som hade om möjligt ännu värre upplevelser från krig i Polen. Han utnyttjades som barn bl a i krigstjänst.

Ania Monahof, författare till flera böcker om sin barndom och sitt liv i krigets spår genom flykt från land till land.

Född i St Petersburg 1929 i en familj med rysk-judisk far och rötter både i Finland, Estland och Ingermanland.

Vissa tyska soldater använde sig av föräldralösa, rättslösa pojkar för sabotage och riskfyllda miöröjningar.

Maken var vitryss/polack. Det blev omöjligt för två så "trasiga" människor att leva ihop i harmoni.

Igen blev Ania ensam, nu med fyra barn.

Behov att berätta

Så småningom började hon på folkhögskola. Där kom hon i kontakt med sin nuvarande make som var lärare på högskolan för hennes barn.

Ania säger sig ha ett behov av att berätta om sina år som krigsbarn och flykting. Det ska aldrig glömmas vad barn utsätts för och hur oskyldiga och hjälplösa de är.

Vid varje tillfälle då en bok är under arbete isolerar hon sig. Maken är ett stort stöd i efterarbetet med boken.

Ensamhetskänsla

När böckerna kom ut och hon blev en känd person upplevde hon ofta en stor ensamhet, då många inte längre vågade bjuda hem henne och umgås med henne som förr. Hon är därför mycket nöjd med att ha blivit medlem i Ostkustens Finska Krigsbarnsförening.

Nu känner hon en trygghet i att höra till någonstans med människor som vi, som vet och har liknande upplevelser och bakgrund.

Du är varmt välkommen till oss!

Doris Emanuelsson

Englands "evacuees" och Finlands krigsbarn har mycket gemensamt

Det finns stora skillnader mellan den finska krigsbarnsverksamheten under andra världskriget och evakueringen av engelska barn från storstäderna. Men barnens erfarenheter är till stora delar desamma, liksom de långsiktiga effekterna av separationen från föräldrarna.

James Roffey startade den engelska krigsbarnsföreningen *The Evacuees Reunion Association (ERA)* år 1995. Nu har den cirka 3 500 medlemmar.

Roffey gästade Stockholmsföreningen 30 oktober och berättade om "Operation Pied Piper", som evakueringen kallades.

Detta är ett sammandrag av Roffeys anförande:

"Redan några år efter första världskriget varnade RAF (det brittiska flygvapnet) för riskerna för bombning av Englands städer, om det blev krig på nytt. Man började planera för en evakuering. Det gällde skolbarn, gravida kvinnor, mödrar med små barn, och sjuklingar.

Tre grader av beredskap infördes: 1) Planera evakuering, 2) Avvakta evakueringsorder, 3) Evakuera omedelbart!

Den sista augusti 1939 kom ordern: evakuera omedelbart!

Dagen efter, alltså den 1 september, strömmade barn till järnvägsstationerna, skolbarnen klassvis, i dubbla led. På andra sidan gatan fick föräldrarna gå med. Så det blev inga känsliga avsked.

Vi fick var sitt vykort med instruktion att sända det hem när vi kommit fram, med mottagarnas namn och adress. För innan dess visste ingen var vi skulle hamna.

Det var inte obligatoriskt att sända iväg sina barn, vilket fick till följd att det var mängder med barn som drev omkring i storstäderna efter evakueringen, för skolorna stängdes. Men det var obligatoriskt för befolkningen i mottagarområdena att ta emot barn, om det fanns plats, och dessa områden hade noga undersökts tidigare.

James Roffey visar tydligt att han har mycket gemensamt med finska krigsbarn. Marja-Liisa Kimmunen symboliserar oss alla.

Mottagarna fick ersättning från staten för varje barn de tog hand om, och föräldrarna måste betala en viss summa för sina bortsända barn, i den mån de hade möjlighet, annars gick staten in med bidrag.

Ni kan föreställa er hur det kändes att komma till ett hem som inte ville ta emot ett barn från Londons "slum", som dom trodde. Jag vet, för jag hamnade i ett sådant hem.

Det största problemet för barnen var den ständiga hemlängtan. Ibland kom den lokala polisen och ville tala med någon speciell elev. Då visste vi alla vad det handlade om. (Ett dödsbud.)

I fyra år bodde jag där och gick i skola där, jag tillägnade mig den lokala dialekten och blev senare retad för den när jag återkom till London.

Tre och en halv miljoner barn flyttades från storstäderna ut till landsbygden, eller utomlands, cirka 17 000 hamnade i Kanada, USA, Australien, Nya Zeeland, Sydafrika eller något annat samväldesland.

De flesta behandlades väl, men uppskattningsvis femton procent blev "illa behandlade".

När jag själv återkom till London fyra år senare, innan kriget slutat, fann jag att jag inte hade mycket gemen-

samt med min familj längre. Jag vantivdes, och jag tror de var glada att se ryggen på mig när jag beslöt att flytta tillbaka ut till landet där jag vistats som evakuerad."

James Roffey upprätthöll i alla fall kontakten med sin familj, men undviker London och andra storstäder, han trivs bättre på landsbygden.

När jag pressar honom om uppgifter på de femton procent som blev "illa behandlade" svarar han:

- Vad menas med "illa behandlad"? Många blev misshandlade, fysiskt och psykiskt, mobbade, men vi känner bara till ett fall där någon blev misshandlad till döds.

I reda tal blir det över en halv miljon pojkar och flickor som kände sig misshandlade, eller i alla fall illa behandlade. En skrämmande hög siffra.

Evakueringen började alltså redan innan England förklarade sig vara i krigstillstånd med Tyskland (det skedde två dagar senare, den 3 september 1939).

James Roffeys engelska är enkel och lätt att förstå, även om man inte är särskilt van vid språket. Och auditoriet, närmare 50 personer, kände igen mycket av sina egna känslor.

Text och bild: Kai Rosnell

Sinikka trotsar ödet

Sinikka Ortmark Almgren

"Var blir maskrosor gulast" berättar om hur jag som ett vilset barn blir en revolterande tonåring och ung mamma, och om hur andra världskriget och den svåra tiden efteråt påverkade livet. Boken ger också en bild av hur det var att vara en ung krigsänka och ensamstående mamma till en sådan dotter som jag var, i en tid då man teg och behöll sina tankar för sig själv, då behärskning var en självklarhet...

Så beskriver **Sinikka Ortmark Almgren** själv sin senaste bok "Var blir maskrosor gulast", en fristående fortsättning på "Du som haver barnen kär" från 1989.

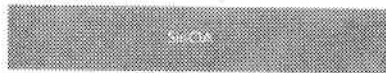
Den boken väckte berättigad uppmärksamhet och uppskattning och är en av de viktigaste böckerna i krigsbarnslitteraturen. Den har varit slutsåld men finns åter i en nyttgåva på Sinikkas eget förlag.

Hennes nya bok är välskriven (liksom den förra) och hänsynslöst självutlämnande. Men den griper mig inte alls på samma hjärtskärande sätt som den första, kanske för att jag har svårt att identifiera mig med en revolterande tonårst flicka.

Men rädslan att bli övergiven kan jag känna igen och vart den rädslan

Var blir
maskrosor
gulast

Sinikka Ortmark Almgren: Var blir maskrosor gulast. SinOA 2003.

Sinikka Ortmark Almgren: Du som haver barnen kär. SinOA 2003.

Beställning: sinoa@swipnet.se

kan leda är inte svårt att förstå.

Sinikkas berättelse visar också på en styrka som en människa kan nå trots att förutsättningarna varit lindrigt sagt usla. Det känns nästan som ett trots mot ödet: jag ska minsann visa...

Den inställningen gillar jag.

Kai Rosnell

Ny teater!

Till mängden av verk om finska krigsbarn och s k krigsvärmlösa, d v s barn vars fäder stupade i kriget) kommer nu en teaterföreställning. "Meitä on monta" (Vi är många), som har premiär i Helsingfors 12 februari kl 19 på Teatteri Avoimet Ovet, Museigatan 18 (ingång Cygnaeusg. 4).

Första delen handlar om Eero och är baserad på **Heikki Hietamies** bok "Äideistä parhain" (Den bästa av mödrar, finns enbart på finska). Den boken kommer f. ö. på film 2005.

Den andra delen handlar om Alli vars far stupade under vinterkriget. (**Alli Kantola: Isän ikävä. Sotaorvot kertovat**, red **Timo Malmi**).

Regissör är **Heini Tola**.

Info tel 00358-(0)9 4342510, eller aija.kelly@teatteriao.inet.fi

Ny Karelen-resa

Till sommaren arrangeras en ny resa, avsedd för krigsbarn, till Karelen. Resan är tänkt att gå 3-6 juni 2004. Det blir besök vid krigsskådeplatser i Ladoga-Karelen, Valamo kloster och Nurmoila kareby i Aunus.

LomaLinja i Tammerfors arrangerar. Färdplan: Tammerfors-Helsingfors-Kouvola-Villmanstrand-Värtsilä gränsstation-Sordavala-Valamo-Aunus och åter samma väg.

Övernattningar i Sordavala en natt och Aunus två nätter. Anslutning direkt från Sverige-båtarna i Helsingfors.

Preliminär info och anmälningar: **Risto Vasara**, tel 00358-(0)15-611 598 eller 00358-(0)40-8393904.

Inbjudan till seminarium om finska krigsbarn Finlands Ambassad den 29 mars 2004

Vi behöver din egen åsikt om **varför du är i Sverige** och **hur du mår**. Seminariet har tema "Varför är vi i Sverige".

För att det inte ska bli tal om vad vi tror eller andra tror, så ber vi dig skriva (t.ex. på ett vykort) kortfattat din egen uppfattning om varför du lever här och inte i Finland.

Finlands omsorgsminister **Liisa Hyssälä** medverkar.

Som föreläsare har lär vi professor **Singa Sandelin Benkö** från Helsingfors. Hon ger oss den senaste forskningen om separationer.

Ann-Maj Danielsen tar emot svaren, sammanställer dem och använder som diskussionsunderlag under seminariet. Sammanställningen ska lämnas till ministern.

Vi måste få ditt svar snarast. Du kan skriva (anonymt om du vill) till

Ann-Maj Danielsen, Ormingeringen 41, 132 33 Saltsjö-Boo, tel. 08-715 20 50, eller via Internet på

www.uflvemo.com

Kontakta din lokalförenings ordförande om du är intresserad att närvara på seminariet.

Det börjar måndag 29 mars kl 14 och pågår hela eftermiddagen för att avslutas med en mottagning på ambassaden på kvällen.

I samband med seminariet visas en utställning på Armémuseum i Stockholm: **Barn och krig – krigsbarn eller barnkrigare**.

Temat om barnsoldater kommer att vara det tyngsta ämnet för utställningen.

I övrigt deltar Finska Krigsbarn med en egen "historisk" hörna som ska ge tillfälle till diskussioner. Videofilmer och krigsbarnens egna gamla minnessaker ska också finnas till beskådan.

Tanken med hela utställningen är att den ska inspirera till nya infallsvinklar och knyta nya grupper som tillsammans ska skapa "ringar på vattnet".

"Den bästa dokumentären som gjorts om finska krigsbarn"

Det var med stora förväntningar jag och min hustru Eva på eftermiddagen 5 november steg av Finnairs plan till Helsingfors och tog plats i expressbussen till Helsingfors Central.

Efter en promenad på 300 meter fann vi också vår inkvartering i hotell Helsinki i hörnet av Glogatan och Universitetsgatan. Hotellet var centralt beläget inte långt till vare sig Esplanaden eller Fazers berömda Café.

Efter en nödvändig uppfräschning var det dags för en släkträff med min syster och mina två bröder, som också varit krigsbarn i Sverige. De hade bjudits in till premiären i Helsingfors med sina respektive.

Vi missade lunchen med de övriga "stjärnorna", men tillsammans med dem och deras livskamrater mötte vi på förkvällen produktionsbolaget Kinotars representant som skulle guida oss till biografen Maxim.

Det blev en lätt promenad, biografen låg endast ett par kvarter från hotellet. För "stjärnorna" och deras följeslagare hade man reserverat särskilda platser i den stora biografen, som snart fylldes till brädden.

I sina känslomättade anföranden berättade producenten **Ulla Simonen** och regissören **Erja Dammert** att arbetet med filmen hade varit en stark

upplevelse för dem båda. Innan filmen startade kallades filmteamet och de i filmen medverkande till podiet för presentation. Filmens "stjärnor" fick ta emot var sin mörkröd ros.

93 minuter kort

Filmens **Sotalapset** (Krigsbarnen) är en 93 minuter lång film om "världens största barnförflyttning". Enligt flera kommentarer efteråt upplevdes inte längden som besvärande.

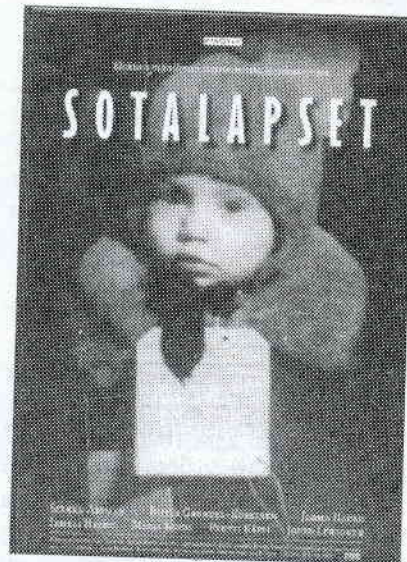
Innehållet följer ett logiskt mönster:

- Uppbrottet från föräldrahemmet och resan mot okända öden.
- Ankomsten och anpassningen till välfärdslandet Sverige.
- Avskedet och återkomsten till ett fattigt och krigshärjat Finland.
- Återanpassningen till kärva levnadsvillkor.

Känslorna viktigast

Det dubbla upprottets problematik är ett viktigt tema i filmen. Däremot avslöjar den inte mycket om erfarenheterna som krigsbarn påverkat de medverkandes senare liv. Den känslomässiga dimensionen är viktigare än den kunskapsförmedlande.

Intervjuerna med de medverkande varvas med effektfulla avsnitt ur gamla svenska och finska journalfilmer. De

små barnens förundrade och skrämde blickar talar sitt eget stumma språk.

Musiken, som komponerats av en serbisk kvinna, **Jovanka Trbojevic**, smälter på ett suggestivt sätt in i bilderna. Enligt vad Erja berättade har Jovanka själv känt av flyktingskapets vedermödor och känt sig inspirerad av uppgiften.

Beröm i pressen

Efter visningen tackade publiken med varma applåder. Efter en ny kort promenad kom vi till Justitieministeriets matsal, där det bjöds på mat och dryck från ett gående bord. Ett allmänt minglande tog vid och slutade först på morgonkvisten i en av Glogatans innebarer.

Sotalapset har i den finländska pressen fått ett mycket välvilligt mottagande med övervägande fyra stjärnor av fem möjliga, vilket enligt en nöjd Erja Dammert är ett högt betyg för en dokumentärfilm.

Jag är part i målet men vill ändå hävda att filmen är den bästa dokumentären som gjorts om finska krigsbarn hittills.

Ni har en möjlighet att i svensk TV se en förkortad version på 52 minuter på Finlands självständighetsdag den 6 december.

Pentti Käppi
En av de sju "stjärnorna".

Regissören **Erja Dammert** (tv) och producenten **Ulla Simonen** framför "filmstjärnorna" **Jorma Hauru**, Finland, **Riitta Grundel-Koskinen**, **Marja Kinno** och **Pentti Käppi**, Sverige, **Sirkka Artman** och **Jouko Lehtonen**, Finland, **Irmeli Heimo** sakuus på bilden.

- inlägg - debatt - inlägg - debatt - inlägg - debatt -

Hälsa oss välkomna – gratis!!!

Till Redaktören!

Jag känner precis som du en ilska och irritation över priset för att återfå vårt finska medborgarskap.

Det känns som om vi inte är "välkomna tillbaka". Vi skall fortsätta att leva med ett utanförskap – som man många gånger har känt under åren här i Sverige. Trots att många av oss har haft det "bra", så finns en längtan att tillhöra även vårt fosterland Finland.

Första gången jag läste i Medlems-Nytt att man skulle kunna söka dubbelt medborgarskap blev jag så lycklig. Jag ville förena dessa båda länder "inom mig" genom att tillhöra båda.

Jag vill inte känna mig "förskjuten" av det land där jag föddes och som sexåring blev ivägskickad från mamma och äldre syskon. Pappa minns jag inte, han dog då jag var ett och ett halvt år gammal.

Jag är pensionär och har begränsad ekonomi, och då är 2 750 kronor mycket pengar.

Under 59 år har jag varit "ambasadör" för Finland. Jag har precis som

du varit stolt över mitt finska ursprung. Under de senaste tio åren har jag varit ute i skolor, kyrkor, församlingsträffar, yrkesfolk inom äldreomsorg, Rotary m fl samlingar och berättat om mina barndomsupplevelser. Jag har mött ett oerhört intresse och för mig är ju detta en bearbetning av mina upplevelser. Och det, vill jag påstå, pågår mer eller mindre hela livet.

För att inte tala om alla gånger man bejar på Finland i idrottssammanhang! Jag hade alltid en finsk flagga på mig på arbetet då Finland hade vunnit något. (Kanske för att reta mina svenska arbetskamrater lite?) I mitt senaste arbete kom jag i daglig kontakt med finländare.

Vi måste kämpa för att återfå vårt medborgarskap i Finland! En symbolisk summa som lite täcker administrationen är nog de flesta villiga att betala. Men egentligen tycker jag att de kunde **hälsa oss välkomna tillbaka gratis!**

Maija-Liisa Kuikka Ekström

Har du skrivit ditt testamente?

Det har jag gjort!

I det kan man bl a läsa att en viss liten summa skall gå till Riksförbundet Finska Krigsbarn.

Jag vill nämligen att detta förbund skall bestå även efter min död. Jag vill att Förbundet skall fortsätta att påminna alla om tragedin med denna barnförflyttning och att den inte får upprepas.

Tro nu inte att min lilla summa, som jag kommer att bidra med, att den kommer att göra underverk. Nej, men jag tänkte att Ni alla kunde göra samma sak, att skriva in en liten/stor summa pengar i ert testamente till vårt förbund.

Finska krigsbarnet V-Ku 946

Bra idé, tycker jag. Tänker följa ditt exempel!
K.R.

Debattera mera!

Kalevalaträff

Det kom ett mail från Riksordförande Leila Ulvemo om planer på en teaterresa för att se Kalevala på Stadsteatern i Stockholm.

Detta inspirerade mig att skriva till samtliga ordföranden och föreslå gemensam lunch och teaterkväll med oss i Stockholmsföreningen (25 okt).

Glädjande nog kom medlemmar ända från Göteborg, Västerås, Gotland, Västervik, Oskarshamn och Uppsala.

Vi blev 15 på lunchen på Orient-expressen men betydligt fler till kvällens Kalevala-föreställning.

Under en lättsam småpratande träff hann vi lyssna på och berätta om våra egna öden.

Eva Johansson från Mellansverige skrev efteråt att hon särskilt uppskattat att få tillfälle att träffa nya medlemmar och på så sätt vidga kretsen av medsystrar och -bröder.

Hjärtligt tack till alla – vi hör ihop!

Doris Emanuelsson

Har du vistats på Henriksfält?

Nästan 200 barn har varit på Henriksfälts barnhem i Glemmingebro på Österlen åren 1942-1944. Jag vill komma i kontakt med krigsbarn, som vistats där och som kan berätta något om sina minnen.

Skriv, maila eller ring till mig, **Tapani Rossi, Rodelgränd 4, 24333 Höör, tel 0413-24236, e-post: tapani@rossi.se**

...eller i Hammenhög?

Jag kom hit med mina två bröder Kauko, sex år, och Usko, fyra år, själv var jag åtta år. Vi kom till Hammenhögs järnvägsstation på kvällen den 15 februari 1945 och hamnade i olika hem mycket nära varandra.

Var hade vi varit innan vi kom dit?

Jag hade lovat mamma att ta hand om bröderna och var så bekymrad för det att jag förträngt allt annat.

Vi kom från Laihia, vår tillfälliga hemort dit vi evakuerats från Karelen. Vi reste med tåg från Laihia i november 1944, troligen flög vi till Stockholm.

Jag har något minne av att lillebror var sjuk under tiden och jag var orolig. Sjuksystrar hjälpte mig att skriva brev till mamma. Vår pappa var mycket sjuk när vi reste och han dog medan vi var på väg.

Finns det någon som kom på samma gång till Hammenhög (mellan Simrishamn och Ystad), och var finns ni nu? Det skulle vara roligt att träffas!

Jag försvenskade mitt namn när jag blev svensk medborgare. Då hette jag Terttu Siviä. Myndigheterna glömde prickarna så det blev Sivia, och nu Siw.

Då hette vi Pellikka i efternamn.

Hör av dig till **Siw Mårtensson, Ö. Ingelstad 2004, 273 94 Tomelilla.**

Träff i Västerås

Västeråsgruppen höll en sammankomst 11 okt med ett 40-tal närvarande från bl a Eskilstuna, Göteborg, Karlstad och Örebro.

Erik Netz berättade om egna upplevelser under transporten till Sverige och vistelsen här, vilket ledde till att andra erinrade sig liknande händelser. Raimo Berglund och Sam Halonen-Norlin kommenterade uppkomna frågor. Buffén smakade.

Bengt Johansson

RFK-info

Måndag den 29 mars 2004 inbjuder **RFK** och **Finlands ambassad** till seminarium om finska krigsbarn på Ambassaden i Stockholm, med början kl 14.

I anslutning till seminariet visar Armémuseum i Stockholm en utställning om **Barn och krig – krigsbarn och barnkrigare**.

Det går att kombinera aktiviteterna. Se inbjudan på sidan 12!

Riks 2004 7-9 maj i Oskarshamn – se nedan!

13-15 augusti arrangeras nästa **krigsbarnsträff i Jyväskylä**, Finland. Mer information i nästa nummer. (Se även föregående nummer av MN!)

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Julfest 7 dec i Grängesberg.
Årsmöte 15 februari i Gävle.

Göteborg

Torsdag 11 dec kl 18. **Medlemsmöte** hos Orvokki Lingman, Karolinernas Gata 2, Hisings-Backa. Knytkalas. Meddela Orvokki, tel 031-527912.

Mellansverige

Årsmöte 2004 lördag 3 april i Österbybruk. Närmare information senare.

Skåne

Julfest på luciadagen 13 december på Scoutgården i Ystad.
Samling kl 14 med glögg fram till

15-tiden då Lucia väntas anlända. Jultalrik – värd 138 kr – kommer att serveras och därefter har det utlovats julsånger samt dans.

Ostkusten

Oskarshamn

Medlemsmöte hos Aino Samuelsson, Döderhultsvägen 14, torsdag 15 januari kl 18.00, anmälan till Ull-Britt tel. 0491-18408.

Årsmöte lördag 21 februari kl 17.00 hos Aino Samuelsson, Döderhultsvägen 14, Oskarshamn. Anmälan till Ull-Britt 0491-18408.

Gotland

Medlemsmöte i Kafé Björkstugan, Visby 24 februari och 20 april, båda mötena kl 18, anmälan till Liisa Raita 0498-36078.

Stockholm

Medlemsmöten i regel sista torsdagen i månaden på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm, kl 18.30. Anmäl i förväg till Hillevi Näsström, tel 08-58017823.

Julfest söndag 7 dec kl 13.30. Finsk julbuffé 90 kr.

29 januari: **Medlemsafton**, egen matsäck.

26 februari: **Författarafton** med Anja Monahof. Ärtsoppa mm 60 kr.

Årsmöte 18 mars.

29 april: **Auktion**, råkor, vin.

16 maj: **Vårfest** i musikens tecken, 90 kr.

Ostkustens Finska Krigsbarn, OFK,

inbjuder till Riksförbundets årsmöte och Internationellt krigsbarnsmöte på

Oskarshamns Folkhögskola

den 7-9 maj 2004.

OFK firar 5 år som lokalförening.

Fredagen den 7 maj 2004

18.00 lättare måltid på Folkhögskolan med underhållning och samvaro.

Lördagen den 8 maj 2004

Konst- och hantverksutställning i Konsthallen på Forum av krigsbarn. Döderhultar- och Sjöfartsmuseet, båda på Forum under förmiddagen. Bokbord av våra författare. Tillfälle att köpa böcker av författarna. Incheckningen börjar på Folkhögskolan 11.00 – 12.30.

Lunch 12.00 – 13.00

Flagghissning.

Ceciliakapellet

13.30 Rektor Lise-Lotte Pettersson hälsar välkommen till Folkhögskolan.

Kommunalrådet Peter Wretlund hälsar välkommen till Oskarshamn.

14.00 Musikunderhållning.

Kaffepaus 14.45 – 15.15

15.15 Riksdagsman Håkan Juholt, ordförande i försvarsberedningen.

15.45 Gästande Krigsbarnföreningars hälsningar.

16.15 Riksförbundets ordförande Leila Ulvemo.

16.45 Riksförbundets **årsmöte** för medlemmarna.

19.00 Middag i Folkets Park – musikunderhållning, leds av Eila Wictorzon.

Söndagen den 9 maj 2004

9.30 - 10.15 Folkhögskolans musikelever underhåller i Ceciliakapellet.

10.15 Ostkustens Finska Krigsbarns ordförande har ordet.

10.20 Förmiddagskaffe.

11.00-12.00 Gudstjänst i Oskarshamns kyrka.

12.30 möjlighet till lunch på skolan (separat anmälan).

Alla som önskar kan äta frukost på skolan (å 45 kr) båda dagarna.

Hemsidor

RFK:s hemsida finner du på adressen: www.inmi.se/krigsbarn

Vi planerar en omorganisation av hemsidorna med ny adress inom kort: www.krigsbarn.net eller www.sotalapsi.net

Skåneföreningen har en egen hemsida: www.terve.nu

De finska hemsidorna är av god kvalitet med mycket innehåll. De finns på adressen:

www.sotalapsi.homestead.com

De finska krigsbarnen i Danmark har också en hemsida:

www.finnebarn.dk

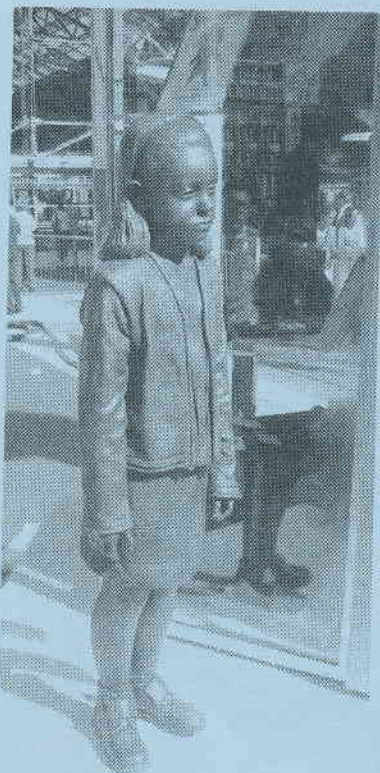
The Evacuees Reunion Association har www.evacuees.org.uk

Se även www.evacuees.com

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölängsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Kindertransporterna får ett minnesmärke

rade avsikten med monumentet. Denna man hade på eget initiativ tagit över 669 barn från Prag till England.

Väskan innehåller bl a en illa medfaren men älskad leksakshund, varma kläder, minnesalbum med en hel del fotografier, allt skänkt av personer som kommit med Kindertransport.

Huvudsponsor var storföretaget Bloomberg. Dessutom hade 70 000 pund (cirka en miljon kronor) samlats ihop av Eric Reich, ett av "barnen", som cyklat hela vägen till portarna

till Auschwitz för att få ihop pengarna.

För monumentets utformning svarar Flor Kent. Hon fick idén när hon såg en resväska som en av flickorna på transportererna haft med sig.

Kai Rosnell

Denna artikel är baserad på en text i oktobernumret av de brittiska krigsbarrens tidning *The Evacuee*.

PS. Boken "Austerlitz" som recenserades i förra numret av vår tidning berättar om en pojke från Kindertransport.

Kindertransport – räddningen för tusentals judiska barn till Storbritannien 1938-39 – har fått ett minnesmärke.

Liverpool Street Station i London var slutstation för tågen som förde barnen till säkerheten undan Hitlers judeförföljelser i Tyskland, Österrike och Tjeckoslovakien (och även Polen). Följdriktigt är denna järnvägsstation platsen för "Für das Kind", eller "For the Child".

Monumentet består av en stor resväska av glas innehållande sådant som barnen faktiskt hade med sig i bagaget, samt en bronsskulptur föreställande en sexårig flicka i naturlig storlek. Men hon ser mycket liten ut bredvid den jättestora glasväskan.

Inrikesminister David Blunkett deltog vid invigningen i september, liksom ambassadörerna från "avsändarländerna". Sir Nicholas Winton, 94 år, avtäckte en minnestavla som förkla-

Bilderna från invigningen av monumentet på Liverpool Street Station i London är hämtade från den brittiska Kindertransport-organisationens hemsida www.ajr.org.uk